

Yargılama ve Hüküm Verme

Bârika-i hakikat, müsâdeme-i efkârdan doğar.
(Hakikat şimşeği -parıltısı-, fikirlerin çarpışmasından doğar.)

Namık Kemal

(Geniş Anlamda) Kovuşturma Evresi

Dar Anlamda Kovuşturma Evresi

İddianamenin
kabulü

Duruşmada hazır
bulunacakların
yoklaması

Hüküm Verilmesi

Hükümün
Kesinleşmesi

Duruşma Hazırlığı Devresi

DURUşMA

KANUN YOLU AşAMASI

- Duruşma hazırlığı
- Duruşma
- Duruşmadan sonuç çıkarma (Hüküm)

Duruşma Hazırlığı Devresi

SORUŞTURMA/CEZA DAVA DOSYASI

Başsavcılığı
Mahkemesi

Soruşturma No

Dosya No

Dava Türü / Konusu

Duruşma Hazırlığı

- **Soruşturma evresinde** yapılan bütün hazırlıklar, **delillerin aralıksız ve yoğun bir biçimde**, bütün katılımcılarla birlikte, ahenkli bir duruşma ortamında tartışılabilmesini sağlama amacına yöneliktir.
- Bu evrede toplanan deliller kamu davası açılmasını sağladığı takdirde, ikinci bir aşamada daha, yani « **duruşma hazırlığı devresinde** » de duruşmaya yönelik birtakım çalışmaların yapılması gerekmektedir.
- Bu bağlamda, **her iki aşamanın da amacı** « **sağlıklı bir duruşma** » yapabilmektir.

Duruşma Hazırlığı Devresinin Amaçları

**Duruşmanın
sürüncemede
kalmasını
engellemek**

**Muhakeme
makamlarının
etkin katılımını
sağlamak**

**Soruşturma
evresindeki
eksiklikleri
tamamlamak**

**Duruşma
Hazırlığında
Yapılacak
İşlemler**

Duruşma gününün belirlenmesi
(m.175/2)

Duruşmada hazır bulunacakların çağırılması
(m. 175/2)

Saniğin çağırılması
(m. 176)

Diğer kişilerin çağırılması
(m. 176/3; m. 155; m. 233; m. 38)

Delil toplanması
(m. 177 – 181)

Duruşma Gününün Belirlenmesi

- Mahkeme, iddianamenin kabulünden sonra duruşma gününü belirleyecektir (m. 175/2).
- Duruşma günü davaların « **geliş sırasına** » göre belirlenmekle birlikte, **tutukluların olduğu davalara** « **öncelik** » verilmelidir. Nitekim Kanunda da tutuklu işlere ilişkin davalara **adli tatil süresince dâhi** bakılması kabul edilmek suretiyle (m. 331/2), bu tür davaların muacceliyeti vurgulanmaktadır.
- Duruşmanın ara vermeden, kesintisiz yapılabilmesi için **tüm ilgililerin hazır bulunabileceği bir gün belirlenmeli**, ancak duruşmanın aynı gün bitmeyeceği anlaşılan hâllerde, ilgililerin bir kısmı sonraki oturumlara çağrılmalıdır (m. 190).

Duruşmada Hazır Bulunacakların Çağrılması

Duruşmaya Çağrılacak Kişiler

Savunma Makamı

İddia Makamı

Sanık

Müdafi

Sanığın
kanuni
temsilcisi

Cumhuriyet
savcısı

Mağdur
veya
suçtan
zarar gören

Mağdur
veya
suçtan zarar
gören
vekili

Sanığın Çağrılmasında Dikkat Edilecek Hususlar

- Sanığa yapılacak çağrı kağıdı ile birlikte «**iddianamenin**» de gönderilmesi gerekir. Ayrıca, iddianameye ilişkin bilgiler ve duruşma tarihi; telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi iletişim bilgilerinin dosyada bulunması hâlinde bu araçlardan yararlanılmak suretiyle de bildirilir, ancak çağrı kâğıdına bağlanan sonuçlar bu durumda uygulanmaz (m.176/1).
- Çağrı kağıdı ve iddianamenin tebliği ile duruşma günü arasında **en az bir hafta süre** bulunması gerekir (m. 176/4).
- ❖ Şayet iddianamenin sanığa tebliği ile duruşma günü arasında bulunması gereken **bu asgari süreye uyulmamış** ve daha kısa bir süre sonrasına duruşma günü verilmişse, **sanığın duruşmaya ara verilmesini isteme hakkı** vardır (m. 190/2).
- Sanık tutuklu değilse, tebliğ olunacak çağrı kağıdında, mazereti olmaksızın gelmediğinde «**zorla getirileceği**» hususu ayrıca yazılır (m. 176/2).
- Tutuklu sanıktan duruşmada kendisini savunmak için bir istemde bulunup bulunmayacağı ve bulunacaksa neden ibaret olduğunu bildirmesi gerekir (m. 176/3).

Diğer Kişilerin Çağrılmasında Dikkat Edilecek Hususlar

- *Müdafi* sanıktan **ayrı olarak** duruşmaya çağrılacaktır (m. 176/3). Müdafinin sanık tarafından seçilmiş veya baro tarafından görevlendirilmiş olması **önemli değildir**.
- *Sanığın kanuni temsilcisi* ve eşi duruşmada hazır bulunabilecek kişiler arasında olmakla birlikte, duruşma gün ve saati sadece «**kanuni temsilciye**» bildirilir.
- *Cumhuriyet savcısının* çağrılması, **Cumhuriyet başsavcılığına tebligat yapılmak suretiyle** olur (m. 38).
- *Mağdur veya suçtan zarar gören* ve vekili de «**çağrı kağıdı**» ile çağrılır. Kovuşturma evresine geçildiğinde çağrı kâğıdına iddianame eklenir. Ayrıca, iddianameye ilişkin bilgiler ve duruşma tarihi; telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi iletişim bilgilerinin dosyada bulunması hâlinde bu araçlardan yararlanılmak suretiyle de bildirilir. Zorunlu vekil hariç, çağrıya rağmen gelmeyen bu kişiler hakkında, kural olarak, yeniden tebligatta bulunulmaz (m. 233, 235).

Diğer Kişilerin Çağrılmasında Dikkat Edilecek Hususlar

- Tanık ve bilirkişiler de duruşmaya **çağrı kağıdı ile** çağrılır. Çağrı kağıdında gelmemenin sonuçları bildirilir.
- **Tutuklu işlerde tanıklar için zorla getirme kararı verilebilir**. Karar yazısında bu yoldan getirilmenin nedenleri gösterilir ve bunlara çağrı kağıdı ile gelen tanıklar hakkındaki işlem uygulanır (m. 43/1). **Bu husus bilirkişiler için de geçerlidir** (m. 62).
- Duruşmaya bu şekilde çağrılacak tanık ve bilirkişiler iddianamede gösterilmiş olabileceği gibi, sanık tarafından da tanık ve bilirkişi isimleri bildirilmek suretiyle duruşmaya çağrılmaları istenilen kişiler olabilir (m. 177).

Delil Toplanması

- Deliller asıl olarak soruşturma evresinde toplanmalıdır. Bununla birlikte, soruşturma evresinin bu noktada sınırlı bazı eksiklikleri varsa, **bu da duruşma hazırlığı aşamasında tamamlanabilir.**
- **Cumhuriyet savcısı** soruşturma evresinde delil toplamış olmakla birlikte, iddianamede gösterilen veya sanığın istemi üzerine davet edilen tanık ve bilirkişiler dışında, **gerek mahkeme başkanı veya hakim kararıyla gerekse kendiliğinden** başka kimseleri davet ettirebilir (m. 179/2).
- İddia makamının süjesi olarak **katılan** da **tanık veya uzman kişilerin davet edilmesini isteyebilir** (m. 178/1).
- Sanık, tanık veya bilirkişinin davetini veya savunma delillerinin toplanmasını istediğinde, bunların ilişkin olduğu olayları göstermek suretiyle bu husustaki dilekçesini **duruşma gününden en az beş gün önce** mahkeme başkanına veya hâkime verir (m. 177/1).

Sanığın Gösterdiği Tanık veya Uzman Kişi Mahkeme Tarafından Reddedilirse Ne Olur

- ❑ Mahkeme başkanı veya hâkim, sanığın veya katılanın gösterdiği tanık veya uzman kişinin çağırılması hakkındaki dilekçeyi reddettiğinde, **sanık veya katılan o kişileri mahkemeye getirebilir** (m. 178).
- ❑ Bu kişiler duruşmada dinlenir (m. 178).
- ❑ Bununla birlikte, mahkeme **m. 206/2 hükmünde belirtilen sebeplere istinaden** bu kişileri **dinlemeyebilir**.

Duruşma Hazırlığı Devresinde Delillerin Ortaya Konulması Mümkün Mü

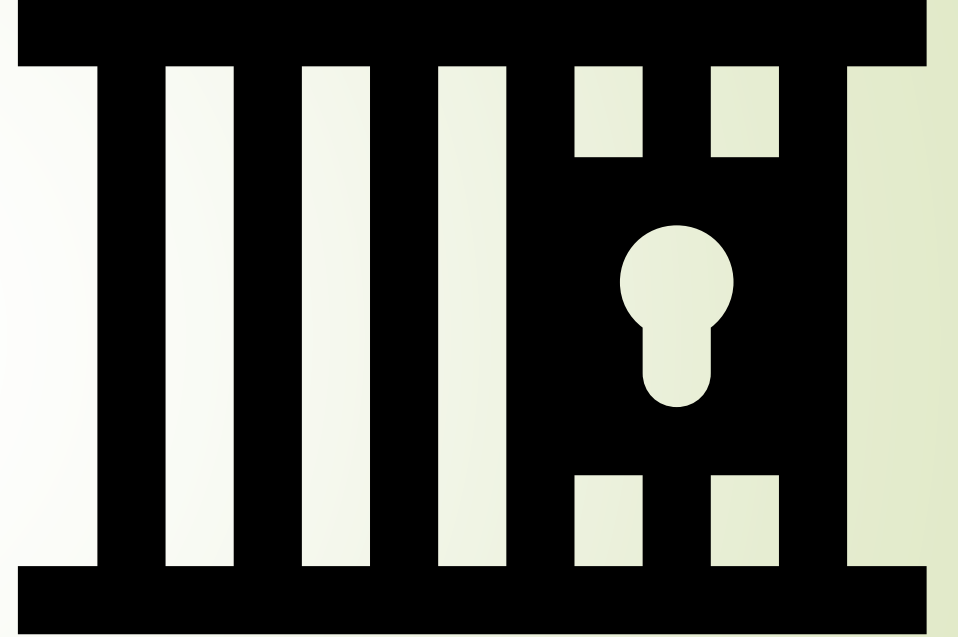

- Hastalık veya malûllük veya giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle bir **tanık veya bilirkişi**nin uzun ve önceden bilinmeyen bir zaman için duruşmada hazır bulunmasının olanaklı bulunmayacağı anlaşılırsa, **mahkeme onun bir naiple veya istinabe yoluyla dinlenmesine** karar verebilir (m. 180/1).
- Bu hüküm, konutlarının yetkili mahkemenin yargı çevresi dışında bulunmasından dolayı getirilmesi zor olan **tanık ve bilirkişinin dinlenmesinde de** uygulanır (m. 180/2).
- Yeniden **keşif ve muayene**ye ihtiyaç duyulursa, **duruşma hazırlığı devresinde bu işlemler yapılabilir** (m. 181/2).
- **Yurt dışında bulunan sanığın**, belirlenen duruşma tarihinde hazır bulunmasının zorluğu halinde, bu tarihten önce duruşma açılarak veya istinabe suretiyle sorgusu yapılabilir (m. 196/6).

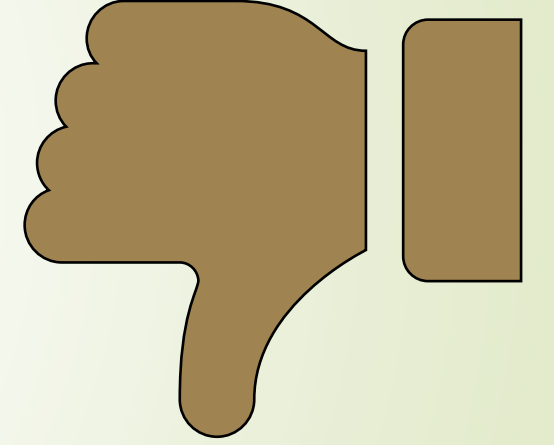
Duruşma hazırlığında dinlenecek tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır (m. 180/5).

- Tutuklu olan sanık, **ancak tutuklu bulunduğu yer mahkemesinde** yapılacak bu tür işlerde hazır bulundurulmasını **isteyebilir** (m. 181/3).
- Ancak, hâkim veya mahkeme tarafından **zorunlu sayılan hâllerde** tutuklu bulunan şüpheli veya sanığın da bu tür işlerde hazır bulunmasına karar verilebilir (m. 181/3).

► Duruşma hazırlığı devresinde, mahkeme, zorunluluk olmadıkça, büyükşehir belediye sınırları içerisinde bulunan şikâyetçi, katılan, sanık, müdafi veya vekil, tanık ve bilirkişilerin istinabe yoluyla dinlenmesine karar veremez (m. 180/3).

ADALET MÜLKÜN TEMELİDİR

Duruşma

**Doğrudan
Doğrualık**

Sözlülük

**Duruşmanın
İlkeleri**

**Ara Vermeme,
yoğunluk,
çabukluk**

Açıklık

Doğrudan Doğrualık

Şekli
Anlamda

Maddi
Anlamda

MAHKEME

DELİLLER

Şekli Anlamda
Doğrudan Doğrualık

MADDİ
OLAY

DELİLLER

Maddi Anlamda
Doğrudan Doğrualık

- « **Şekli anlamda doğrudan doğruyalık** », hüküm bakımından önemli olan hususların, **duruşmadaki bir delil ikamesinde hakim**in « **bizzat ve kendi sorumluluğunda** » belirlenmesi anlamına gelmektedir.
- Esas hakkında hüküm verecek olan mahkeme, ancak bu şekilde yargılayacağı olay, olayın tanıkları, sanık ve diğer tüm deliller ile **doğrudan doğruya temas geçecektir.**
- Hâkim, kararını ancak « **duruşmaya getirilmiş** » ve « **huzurunda** » tartışılmış delillere dayandırabilir (m. 217/1). Kanun bu hükmüyle, araya «**vasıta koymadan**», hakim **doğrudan doğruya duruşmadan kanaat edinmesini** istemiştir.
- Hüküm verecek olan mahkemenin delillerle bizzat temas kuracak olması, kural olarak, bir başka hakimin gözü ve kulağıyla deliller hakkında bilgi sahibi olunmasını **yasaklamaktadır.**

-
- Hâkim, Cumhuriyet savcısının iddianamede ileri sürdüğü hususları kontrol etmeksizin benimseyemez. **Dosya üzerinden değil, duruşmada ortaya konan delillerin sonucuna göre** karar verilmesi gerekmektedir.
 - *Şekli anlamda doğrudan doğruyalık*, soruşturma evresindeki tek taraflılığı, duruşmada dengeleyici, düzeltici ve böylece yetkilerde denge «**silahlarda eşitlik**» ilkesini de sağlayıcı bir fonksiyonu ifa etmektedir.
 - *Şekli anlamda doğrudan doğruyalık* ilkesi, **mahkemenin nitelendirmesinin önemli olduğunu** da ifade etmektedir. **Hükme esas alınacak olan**, soruşturma evresi sonunda Cumhuriyet savcısının yapmış olduğu nitelendirmeler değil, **mahkemenin duruşmada edindiği kanaat sonucundaki nitelendirmelerdir.**

- « **Maddi anlamda doğrudan doğruyalık** », hakimın kanaat oluşumunda **belli bir kalitenin bulunmasını** gerektirmektedir.
- Buna göre, hakim, olabildiğince « **olaya yakın** » **delilleri kullanacak**, mümkün olduğunca **olay ile doğrudan doğruya bağlantı kuracak**, birinci elden ispat eden **delillere dayanarak** hükmünü verecektir.
- **Şekli anlamda doğrudan doğruyalıkta** hakimın delillerden «**nasıl – ne şekilde**» bilgi sahibi olacağı sorusunun cevabı arandığı hâlde, **maddi anlamda doğrudan doğruyalık, «hangi» delillerin ispat aracı olabileceği sorunu** ile ilgilidir.
- Bu bağlamda, özellikle tanık delil kaynakları bakımından, **tanığın bizzat dinlenmesi, onun beyanına ilişkin alınan tutanaktan daha kıymetlidir**. Keza, «**görgü tanığının**» beyanlarının, «**duyduğunu söyleyen kişinin**» beyanlarına tercih edilmesinin gerekçesi de bu ilkedir.
- Keza, mahkemeye gelmemiş olan sanık hakkında duruşma yapılamayacağı kuralı (m. 193/1) doğrudan doğruyalık ilkesinin somut bir şekilde gerçekleşmesine hizmet etmektedir.

Duruşmanın Sözlülüğü

- Sözlülük, duruşmada yapılan işlemlerin söz ile, konuşma yoluyla yapılmasını ifade eden, dosyadan kanaat edinilmesini ve zorunlu olmadığı hâllerde okunmayı yasaklayan bir ilkedir.
- Duruşmada sadece sözle söylenen veya ortaya konan hususlar hükme esas alınabilecektir. Bu yolla sözlü olarak ifade edilen görüşlerden mahkeme bir kanaate ulaşabilecektir (m. 217/1).
- Sözlülük ilkesi, muhakemeye katılan herkes bakımından geçerlidir.
- Dosyada bulunan «bütün deliller» duruşma sırasında konuşulup, tartışılıp, tarafların uyuşmazlık konusu hakkındaki beyanları sözlü olarak açıklanmaktadır.

-
- Tanığa, sanığa, bilirkişiye «soru sorma imkanı» ancak sözlülük ilkesi ile sağlanabilir (m. 201).
 - Hakimin duruşmayı idare edeceği, sanığı sorguya çekeceği ve ortaya konan delilleri dinleyeceği belirtilirken de (m. 192), sözlülük ve doğrudan doğruyalık ifade edilmektedir.
 - Ayrıca okunması gereken belgeler varsa, sözlülük gereğince bunlar da duruşmada okunacaktır (m. 209 vd.).

Sözlülük İlkesinin Amaçları

Muhakemenin
Sözlü Formda
Yapılması

Diyalektiğin
Sağlanması

Duruşmaya Ara Vermeme, Yoğunluk, abukluk

Cinsel istismar sanığına ilk celsede 39 yıl hapis cezası

» Ana Sayfa » Gündem

17.11.2018 08:47

- A | A +

Erzurum'da, yaşları 7 ile 11 arasında değişen 3 kız çocuğunu alıkoyup, 1'ine cinsel istismarda bulunduğu iddiasıyla tutuklu yargılanan İsrail İ. (42), ilk celsede 'kişiyi hürriyetinden yoksun kılma' ve 'çocuğun cinsel istismarı' suçlarından 'iyi hal' indirimi uygulanmadan 39 yıl hapis cezasına mahkum edildi. Suçlamaları reddeden İsrail İ., mahkeme heyetine, "Böyle bir suçtan karşınıza çıkmak istemezdim. Dilim tutulmaktadır" dedi.

-
- Yargılama makamının duruşmada ortaya konan ve tartışılan delillerden kanaat edinebilmesi için, dikkatlerin olabildiğince bu konuya yoğunlaşması, duruşmanın ara vermeden, bir oturumda bitirilmesi büyük önem taşımaktadır.
 - Duruşma kesik kesik yapıldığında unutmalar olacağından, yargılama makamında yer alan süjeler ancak tutanaklarla yetinmek zorunda kalabileceklerdir.
 - Tarafların ve yargılama makamının katılımıyla, ara vermeksizin yapılan bir duruşma sonucunda, taze bilgi ve kanılarla hüküm verilmesi hâlinde, dosyadan değil, duruşmadan hareketle ve doğru sonuca ulaşılmış olacaktır.

«ANA» Kural: Davaların en az giderle ve **mümkün olan süratle sonuçlandırılması**, yargının görevidir (AY m. 141/4).

Kural
(m. 190)

- Duruşmaya, ara verilmeksizin devam edilerek hüküm verilir.

İstisna
(m. 190)

- Zorunlu hâllerde davanın makul sürede sonuçlandırılmasını olanaklı kılacak surette duruşmaya ara verilebilir.

**Yoğun
ve
Makul
Süratli
Bir
Duruşma
İçin**

Duruşma işlemlerinin zaman ve yer bakımından bağlılığının bulunması gerekir.

Uyuşmazlık konusu «dava açan belge – iddianame»de açık bir biçimde ortaya konmalıdır.

Muhakeme makamlarını işgal eden süjelerin aralıksız olarak duruşmada hazır bulunması gerekir.

Duruşmanın Açık Olması (Aleniyet İlkesi)

-
- Duruşmanın açıklığı, aleniyeti, onun kamuya açık olmasını ifade etmektedir.
 - Aleniyet duruşmanın herkese açık olması demektir. Herkese açık olmak; bir kayda, kısıtlamaya tabi tutulmadan, mahkeme salonuna isteyen herkesin girebilmesi anlamını taşır.
 - Ancak bu durum maddi-fiziki imkanlarla sınırlıdır. Duruşma salonlarının kapasitesi, açıklık ilkesinin maddi-fiziki sınırını oluşturmaktadır.

KURAL: Duruşma herkese açıktır.

(AY m. 141/1; CMK m. 182/1; AİHS m. 6/1)

Açıklık İlkesinin İstisnaları

Genel Ahlak
veya Kamu
Güvenliği
Nedeniyle

Devlet Sırrı
Niteliğindeki
Bilgiler

Sanığa veya
Mağdura Ait
Kişisel Verilerin
Yer Aldığı
Belgeler

Sanığın Çocuk
Olması

Kayıt ve Yayımla
Yasağı

m. 182/2

m. 47/2; m.
125/2

m. 209/2

m. 185

m. 183; m.
187/2-3

Genel Ahlak veya Kamu Güvenliği Nedeniyle Gizliliğe İlişkin Önemli Bilgiler

- Gizlilik kararı duruşmanın **tamamına veya bir kısmına** yönelik olabilir (m. 182/2).
- Gizliliğin bir oturumdaki **belli bir işlemle sınırlı olması** da **mümkündür**.
- Gizlilik kararı **re'sen veya talep üzerine** verilebilir.
- Duruşmanın kapalı yapılması konusundaki gerekçeli karar **açık duruşmada açıklanır** (m. 182/3).
- Açıklığın kaldırılması istemine ilişkin olarak yapılacak duruşma, **istem üzerine veya mahkemece uygun görülürse kapalı yapılır** (m. 184).
- **Hüküm** mutlaka **açık duruşmada** açıklanır (m. 182/3).

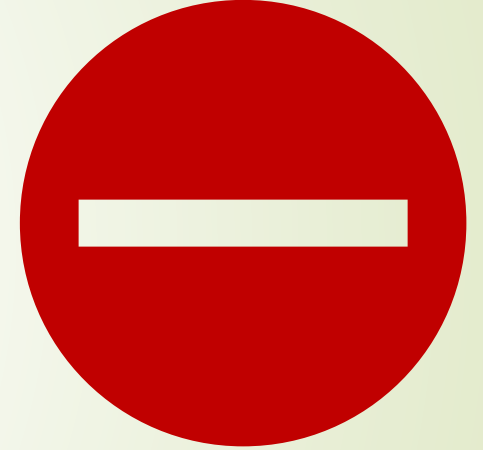
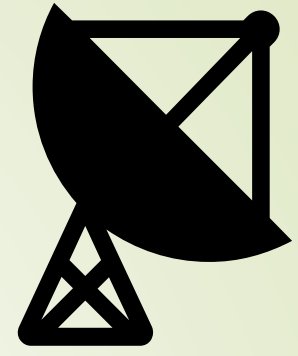

Suça Sürüklenen Çocukların Duruşması

- Sanık, 18 yaşını doldurmamış (SSÇ) ise duruşmanın «**BÜTÜNÜYLE**» kapalı yapılması **zorunludur** (m. 185).
- SSÇ'lerin yargılamalarında **hüküm de kapalı duruşmada açıklanır** (m. 185).
- **Yargılama henüz bitmeden sanık 18 yaşını tamamlarsa**, artık gizlilik ortadan kalkar ve duruşma açık yapılmaya başlanır. Bu durumda hüküm de aleni olarak açıklanacaktır.
- **Çocuğun yetişkinlerle birlikte suç işlemesi hâlinde**, davaların birleştirilmesinin zorunlu görüldüğü hâllerde, davalar genel mahkemelerde «**kapalı duruşma**» yapılmak suretiyle görülecektir (ÇKK m. 17/3).

— Suça Sürüklenen Çocuk —
SSÇ

- CMK m. 180/5 ile m. 196/4 hükümleri saklı kalmak üzere, adliye binası içerisinde ve duruşma başladıktan sonra duruşma salonunda her türlü sesli veya görüntülü kayıt veya nakil olanağı sağlayan aletler kullanılamaz (m. 183).
- Bu hüküm, **adliye binası içerisinde ve dışındaki diğer adli işlemlerin icrasında da** uygulanır (m. 183).
- «**Kapalı duruşmanın**» içeriği **hiçbir iletişim aracıyla yayımlanamaz** (m. 187/2).
- «**Açık duruşmanın**» içeriği, ses veya görüntü nakli olmaksızın kamuya aktarılabilir.
- **Açık duruşmanın içeriği**, millî güvenliğe veya genel ahlâka veya kişilerin saygınlık, onur ve haklarına dokunacak veya suç işlemeye kışkırtacak nitelikte ise; mahkeme, bunları önlemek amacı ile ve gerektiği ölçüde duruşmanın içeriğinin kısmen veya tamamen yayımlanmasını yasaklar ve kararını açık duruşmada açıklar (m. 187/3).

Duruşmanın Başlaması ve Yürüyüşü

Duruşmada Hazır Bulunması Zorunlu Kişiler (m. 188)

Hükme
katılacak
hâkimler

Cumhuriyet
savcısı

Zabıt katibi

Zorunlu
müdafi

Sanık

MUTLAKA

MUTLAKA

MUTLAKA

İSTİSNASI
VAR

İSTİSNALARI
VAR

Hakimlerin Hazır Bulunması

- Hakimlerin duruşmanın başından sonuna kadar hazır bulunmaları ve duruşma sırasında değişmemeleri gerekir (m. 188/1).
- Bir oturumda bitmeyecek davada, herhangi bir nedenle bulunamayacak üyenin yerine geçmek ve oya katılmak üzere yedek üye bulundurulabilir (m. 188/3).

Duruşmada hazır bulunmaktan maksat, hem bedenen hem de zihnen duruşmayı takip etmektir.

- Hüküm, duruşmanın sona erdiği tefhim olunduktan sonra verilmelidir (m. 223/1).
- Henüz duruşma sona ermeden hükmün hazırlanıyor oluşu, **hatta son oturuma hüküm hazır bir halde çıkılması**, kanaatin duruşmanın **tamamından edinilmediği sonucunu doğurur** (m. 217/1).
- Buna karşılık, duruşma devam ederken, hükmün taslağını oluşturacak şekilde **hakimin bazı notlar alması mümkündür**.

Cumhuriyet Savcısının Hazır Bulunması

- Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısının duruşmada da yer alması ve oturumlara aynı Cumhuriyet savcısının katılması zorunlu değildir.
- Birden çok Cumhuriyet savcısı aynı zamanda duruşmaya katılabilecekleri gibi aralarında işbölümü de yapabilirler (m. 189).

- Bireysel iddia makamını temsilen **mağdur veya suçtan zarar görenin duruşmada hazır bulunması zorunlu değildir.**
- Kişi kamu davasına katıldığında da durum aynıdır.
- Keza, katılan sıfatını alsın almasın, **mağdur veya suçtan zarar görenin avukatının da duruşmaya katılımı zorunlu değildir.**
- Bununla birlikte, **«zorunlu vekil»** bakımından (m. 234/2, 239/2) duruşmada **hazır bulunma yükümlülüğünün olduğunu kabul etmek gerekir.**
- Ancak Kanunda avukat bakımından bu zorunluluk sadece zorunlu müdafi ile ilgili olarak açıkça ifade edilmektedir (m. 188/1).

Sanığın Hazır Bulunması

Kural

(m. 193/1)

- Sanık hazır bulunmadan duruşma yapılamaz
- İcabında yakalama emri veya zorlama getirme kararı ile getirilebilir

İstisna

(m. 193/1)

- Kanunun ayık tuttuğu hâller

Bazı hâllerde, sanık en başından itibaren hazır bulunmasa da duruşma yapılabilmesi mümkündür:

1. Sanık hakkında, toplanan delillere göre **mahkûmiyet dışında bir karar verilmesi gerektiği kanısına varılırsa**, sorgusu yapılmamış olsa da dava yokluğunda bitirilebilir (m. 193/2).
2. Suç, **yalnız veya birlikte adlî para cezasını veya müsadereyi gerektirmekte ise**; **sanık gelmese bile duruşma yapılabilir**. Bu gibi hâllerde sanığa gönderilecek davetiyede gelmese de duruşmanın yapılacağı yazılır (m. 195).
3. Kaçak sanık hakkında kovuşturma (duruşma) yapılabilir. Ancak, daha önce sorgusu yapılmamış ise, mahkûmiyet kararı verilemez (m. 247/3).

Bazı hâllerde ise, duruşmada sorgusu yapıldıktan sonra, sanık, aynı veya sonraki oturumlarda hazır bulunmayabilir:

1. Sanık, **alt sınırı beş yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar hariç olmak üzere**, **istinabe suretiyle –duruşmaya gelmeksizin- sorguya çekilebilir** (m. 196/2).
2. Yurt dışında bulunan sanığın, belirlenen duruşma tarihinde hazır bulunmasının zorluğu halinde, bu tarihten önce duruşma açılarak veya **istinabe suretiyle sorgusu yapılabilir** (m. 196/6).
3. Mahkemece sorgusu yapılmış olan **sanık veya bu hususta sanık tarafından yetkili kılındığı hâllerde müdafii isterse**, **mahkeme sanığı duruşmada hazır bulunmaktan bağışık tutabilir** (m. 196/1).
4. Hastalık veya disiplin önlemi ya da zorunlu diğer nedenlerle yargılamanın yapıldığı yargı çevresi dışındaki bir hastahane veya tutukevine nakledilmiş olan sanığın, sorgusu yapılmış olmak koşuluyla, hazır bulundurulmasına gerek görülmeyen oturumlar için **getirilmemesine mahkemece karar verilebilir** (m. 196/5).

4. Sanık savunur veya ara vermeyi izleyen oturuma gelmezse, önceden sorguya çekilmiş ve artık hazır bulunmasına mahkemece gerek görülmezse, dava yokluğunda bitirilebilir (m. 194/2):

5. Sanığın yüzüne karşı suç ortaklarından birinin veya bir tanığın gerçeği söylemeyeceğinden endişe edilirse, mahkeme, sorgu ve dinleme sırasında o sanığın mahkeme salonundan çıkarılmasına karar verebilir (m. 200).

6. Davranışları nedeniyle, hazır bulunmasının duruşmanın düzenli olarak yürütülmesini tehlikeye sokacağı anlaşıldığında sanık, duruşma salonundan çıkarılır. Mahkeme, sanığın duruşmada hazır bulunmasını dosyanın durumuna göre savunması bakımından zorunlu görmezse, oturumu yokluğunda sürdürür ve bitirir (m. 204/1).

Müdafiiin Hazır Bulunması

KURAL:

Hazır bulunmak zorunda değildir.

İSTİSNA:

Zorunlu müdafiliğin kabul edildiği hâllerde, müdafi, duruşmada bulunmak zorundadır (m. 188/1).

İSTİSNANIN İSTİSNASI:

(Zorunlu) müdafiiin mazeretsiz olarak duruşmaya gelmemesi veya duruşmayı terk etmesi halinde duruşmaya devam edilebilir (m. 188/1-son).

- Bir yükümlölük olarak hazır bulunma, sadece zorunlu müdafiliğın kabul edildiğı hallerle sınırlı tutulmakta ise de, sanık tarafından seçilen müdafiin de bütün oturumlarda hazır bulunabilmesi, **bir «yetki» olarak öngörülmektedir** (m. 197).
- **Birden çok (ihtiyari) müdafi** aynı zamanda duruşmaya katılabilecekleri gibi aralarında işbölümü de yapabilirler (m. 189).
- TCK m. 220 ve m. 314'te sayılan suçlar ile terör suçlarından şüpheli, sanık veya hükümlü olanların müdafilik veya vekillik görevini üstlenen avukat, hakkında söz konusu suçlar nedeniyle kovuşturma bulunması halinde müdafilik veya vekillik **görevini üstlenmekten yasaklanabilir** (m. 151/3).
- Müdafi veya vekil görevden yasaklanmış bulunduğı sürece başka davalarla ilgili olsa bile **müdafiliğini veya vekilliğini üstlendiğı kişiyi ceza infaz kurumunda veya tutukevinde ziyaret edemez** (m. 151/6).

Savunma Makamı Hazır Bulunmaksızın Yapılan İşlemlerde Eski Hale Getirme

- Duruşma, **sanık hazır bulunmaksızın yapılırsa**, mahkemenin karar ve işlemlerinin kendisine tebliği tarihinden itibaren bir hafta içinde, sürenin geçmesinden doğan sonuçları gidermek için sanık, kanunî nedenlere dayanarak, **mahkemenin o karar ve işlemleri hakkında eski hâle getirme isteminde bulunabilir** (m. 198/1).
- Ancak, **sanık kendi istemi üzerine duruşmadan bağışık tutulmuş veya müdafii aracılığıyla temsil edilmek yetkisini kullanmış olursa** artık **eski hâle getirme isteminde bulunamaz** (m. 198/2).

Duruşmanın İdaresi ve Düzeni

- Duruşmanın idaresi ve düzeni yargılama makamına aittir. Yargılama makamı bu yetkisini bazen «hâkim» bazen «mahkeme» sıfatıyla kullanır. Hakim sıfatıyla kullanılan yetki toplu mahkemelerde «başkana» aittir.
- Duruşmanın *idaresi* asıl olarak «mahkeme başkanı veya hakime» aittir. Bütünüyle duruşmayı yönetme ve sanığı sorguya çekme görevi mahkeme başkanı veya hakime ait bulunmaktadır (m. 192/1).
- Delillerin ikame edilmesini, sırasını ve belirlenmesini, tartışılmasını da yine mahkeme başkanı sağlayacaktır.

-
- Duruşmanın idaresi yanında, «**düzen ve disiplini**» de mahkeme başkanı veya hakim tarafından sağlanacaktır (m. 203/1).
 - Mahkeme başkanı veya hâkim, duruşmanın düzenini bozan kişiyi, savunma hakkının kullanılmasını engellemek koşuluyla **salondan çıkarma yetkisine sahiptir** (m. 203/2).
 - Kişi dışarı çıkarılması sırasında **direnç gösterir veya karışıklıklara neden olursa yakalanır** ve hâkim veya mahkeme tarafından, avukatlar hariç, verilecek bir kararla derhâl dört güne kadar disiplin hapsine konulabilir (m. 203/3).
 - Ancak çocuklar hakkında disiplin hapsi uygulanmaz (m. 203/3).

Sanık Duruşma Salonundan Çıkarılabilir mi

- Davranışları nedeniyle, hazır bulunmasının duruşmanın düzenli olarak yürütülmesini tehlikeye sokacağı anlaşıldığında sanık, mahkeme başkanı veya hakim tarafından **duruşma salonundan çıkarılabilir** (m. 204/1).
- Mahkeme, sanığın duruşmada hazır bulunmasını dosyanın durumuna göre savunması bakımından zorunlu görmezse, **oturumu yokluğunda sürdürür ve bitirir** (m. 204/1).
- Ancak, sanığın müdafii yoksa, mahkeme barodan bir müdafi görevlendirilmesini ister (m. 204/1). **«zorunlu müdafilik hâli»**
- Oturuma yeniden alınmasına karar verilen sanığa, **yokluğunda yapılan işlemler açıklanır** (m. 204/1).

Duruşmanın Yönetimine İlişkin Mahkemenin Sair Yetkileri

- **Bir kimse, duruşma sırasında bir suç işlerse**, mahkeme olayı tespit eder ve bu hususta düzenleyeceği tutanağı yetkili makama gönderir; **gerek görürse failin tutuklanmasına da karar verebilir** (m. 205).
- Davaya bakan mahkeme, **görevli olup olmadığına** kovuşturma evresinin her aşamasında re'sen karar verebilir (m. 4).
- Kovuşturma evresinin her aşamasında, **bağlantılı ceza davalarının birleştirilmesine veya ayrılmasına** yüksek görevli mahkemece karar verilebilir (m. 10).
- Mahkemece sorgusu yapılmış olan sanık veya bu hususta sanık tarafından yetkili kılındığı hâllerde müdafii isterse, **mahkeme sanığı duruşmada hazır bulunmaktan bağışık tutabilir** (m. 196/1).
- Mahkeme, sanığın hazır bulunmasına ve **zorla getirme kararı veya yakalama emriyle getirilmesine** her zaman karar verebilir (m. 199).

Duruşma Başlıyor..

Duruşmanın Başlaması

- Sanığın ve müdafiinin hazır bulunup bulunmadığı, çağırılmış tanık ve bilirkişilerin gelip gelmedikleri saptanarak (yoklama yapılarak) **duruşmaya başlanır**. Sanık, duruşmaya «**bağısız olarak**» alınır. (m. 191/1).
- Mahkeme başkanı veya hâkim, duruşmanın başladığını, **iddianamenin kabulü kararını okuyarak açıklar** (m. 191/1). **İddianamenin kabulü kararının okunması duruşmayı başlatan bir işlem değil**, duruşmanın başladığını duyuran bir işlemdir.

Duruşmada Yapılacak «Ön» İşlemlerin Öncelik Sırası (m. 191/2-3)

Varsa,
itirazlar
ileri
sürölür
(m. 18,
25)

Tanıklar
dışarı
çkarılır

Sanığın
açık
kimliğı ile
kişisel ve
ekonomik
bilgileri
alınır

İddianame
anlatılır

Sanığın
kanuni
hakları
bildirilir

Sanığın
sorgusu
yapılır

Sorgu

- Yargılama makamı tarafından hazır bulunan sanığın duruşmada **sorgusunun «mutlaka» yapılması gerekmektedir.**
- Önceki ifadelerinin okunması sorgu yerine geçmez. Bununla birlikte, aralarında çelişki bulunması halinde; sanığın, hâkim veya mahkeme huzurunda yaptığı açıklamalar ile Cumhuriyet savcısı tarafından alınan veya müdafinin hazır bulunduğu kolluk ifadesine ilişkin tutanaklar duruşmada okunabilir (m. 213).
- Sanık duruşmada hazır bulunmadığı için sorgusu yapılamamış olsa bile duruşmaya devam edilebilir.
- Sorgu sırasında m. 148'de belirtilen esaslara riayet edilmesi gerekir.
- Sanık, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorsa; mahkeme tarafından atanan **tercüman aracılığıyla sorgusu yapılabilir.**

Delillerin Ortaya Konulması (İkamesi)

- Delillerin ortaya konulması, öncelikle soruşturma evresinde ve duruşma hazırlığı aşamasında toplanmış olan delillerin, duruşmaya getirilip yargılama makamının huzurunda tartışılmasını ifade etmektedir.
- Duruşmaya getirilip tartışılmayan hiçbir delil hükme esas teşkil edemez (m. 217/1).
- Duruşmada ortaya konacak deliller;
 - İddianamede gösterilen,
 - Duruşma hazırlığında toplanan,
 - Duruşma sırasında talep üzerine veya re'sen toplanan delillerden oluşmaktadır.
- ❑ Sanığın duruşmada sorgu esnasındaki açıklamaları delillerin ikamesi kavramı içinde kabul edilmemiştir. Sanığın soruşturma evresindeki ifadeleri ise delillerin ikamesi kapsamında değerlendirilebilecektir.

KURAL:

Saniğin sorgusu alındıktan sonra «delillerin ortaya konulmasına ve tartışılmasına» başlanacaktır (m. 206/1).

- Bununla birlikte, Kanunda belirtilen özel hâllerde (m. 193/2, 195, 247/3) sanığın sorgusu alınmaksızın duruşmaya devam edilip, delillerin ortaya konulması ve tartışılmasına başlanabilir.
- Keza, sanığın tebligata rağmen mazeretsiz olarak gelmemesi sebebiyle sorgusunun yapılamamış olması, delillerin ortaya konulmasına engel olmaz (m. 206/1).
- Bu hâlde, ortaya konulan deliller, sonradan gelen sanığa bildirilir (m. 206/1).

► Cumhuriyet savcısı ile sanık veya müdafii birlikte rıza gösterirlerse, tanığın dinlenmesinden veya başka herhangi **bir delilin ortaya konulmasından vazgeçilebilir** (m. 206/3).

► Keza, iddia ve savunma makamının anlaşması hâlinde diğer bazı kişilerin duruşmada dinlenmesi suretiyle beyanın ortaya konulması yerine, **önceki ifadelerini içeren tutanakların okunması yoluyla** delilin ikamesi mümkün olabilmektedir (m. 211).

Tanığın Dinlenmesi

KURAL

Olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise, bu **tanık duruşmada «mutlaka» dinlenir**. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş **tutanak dinleme yerine geçemez** (m. 210).

- Bu kural (m. 210 hükmü), bir olayın tek delilinin bir tek tanığın beyanı olması hâliyle sınırlı olarak anlaşılmalıdır. **Başka deliller bulunsa bile, tanık/tanıkların, kural olarak, duruşmada dinlenmesi gerekir.**

Tanık Beyanlarına İlişkin Yazılı Açıklamaların Okunması Mümkün Mü

1. Tanık veya sanığın suç ortağı **ölmüş** veya **akıl hastalığına tutulmuş** olur veya **bulunduğu yer öğrenilemezse**, (m. 211/1-a)
2. Tanık veya sanığın suç ortağının duruşmada hazır bulunması, hastalık, malûllük veya giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle belli olmayan bir süre için olanaklı değilse, (m. 211/1-b)
3. İfadesinin önem derecesi itibarıyla tanığın duruşmada hazır bulunması gerekli sayılmıyorsa, (m. 211/1-c)
4. Cumhuriyet savcısı, katılan veya vekili, sanık veya müdafii birinci fıkrada belirtilenlerin dışında kalan tutanakların okunmasına birlikte rıza gösterirlerse, (m. 211/2)

MÜMKÜNDÜR

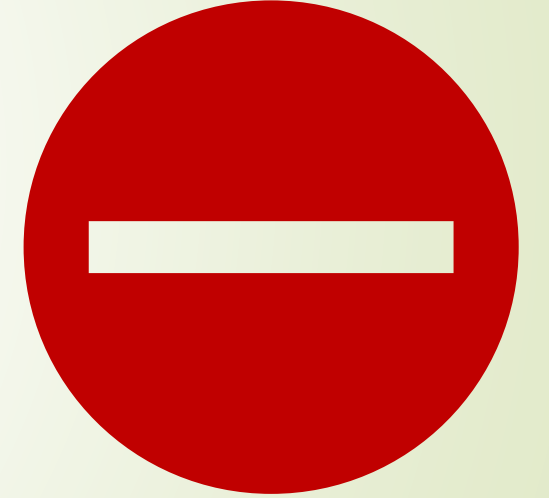
Tanığın Okunması Yasak Olan Açıklamaları KURAL

Olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise, bu tanık duruşmada «mutlaka» dinlenir. Daha önce yapılan **yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez** (m. 210).

- Yazılı açıklama, **önceden ispat amacıyla hazırlanmış** yazı parçasını ifade etmektedir. Önemli olan, yazılı açıklamanın, duruşmadan önceki ifadelerle ilgili olarak delil amacıyla yapılmış olmasıdır.
- Bu nedenle,
- Yazılı ihbar ve şikayetler,
- Üçüncü kişilerin dinlenmeleri sırasında verdikleri bilgiler,
- İdari bir soruşturmada yapılan yazılı açıklamalar
- Gözlem raporları
- Özel mektup, günlük gibi yazılı belgeler
- Ticari defterler, tescil belgeleri gibi belgeler
- Özel hukuk sözleşmeleri gibi hukuki işlemler, **m. 210 kapsamında değerlendirilmeyecektir.**

Tanıklıktan Çekinme Halinde Okunma (Değerlendirme) Yasağı

- Tanıklıktan çekinebilecek olan kişi, **duruşmada tanıklıktan çekindiğinde, önceki ifadesine ilişkin tutanak okunamaz** (m. 210/2).
- Bu hüküm sadece bir okuma yasağı değil, **aynı zamanda «genel bir değerlendirme» yasağı içermektedir.**
- Bu hüküm, hem önceki ifade tutanaklarının okunmasını hem de **ifade alan kişilerin tanık sıfatıyla dinlenmesini yasaklamaktadır.**
- Ayrıca, ifade almış olan **görevlinin dolaylı tanık olarak dinlenmesi de mümkün değildir.**
- Tanıklıktan çekinme yetkisinin, **tanığın ifadesi alındıktan sonra ortaya çıkması hâlinde** dâhi, **m. 210/2 hükmü uygulanacaktır.**

Bilirkişinin Dinlenmesi

- Mahkeme, **her zaman bilirkişinin duruşmada dinlenmesine karar verebileceği gibi, ilgililerden birinin istemesi halinde de açıklamalarda bulunmak üzere duruşmaya çağırabilir** (m. 68/1).
- Cumhuriyet savcısı, müdafi veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, tanıklara, **bilirkişilere** ve duruşmaya çağırılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak **doğrudan soru yöneltebilirler**. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir (m. 201/1).
- Suç ortağının, tanığın veya **bilirkişinin dinlenmesinden** ve herhangi bir belgenin okunmasından sonra **bunlara karşı bir diyecekleri olup olmadığı** katılana veya vekiline, Cumhuriyet savcısına, sanığa ve müdafiine sorulur (m. 215).
- **Bilimsel mütalaa hazırlayan uzmanın duruşmada dinlenmesi** hususunda da bilirkişilere ilişkin hükümler uygulanır (m. 68/3).
- Bilirkişinin/Uzmanın bizzat dinlenmesinin yanı sıra, **raporunun/mütalaasının tamamen veya kısmen okunabilmesi de mümkündür**.

Tanık, Bilirkişi veya Uzmanla Doğrudan Soru Yöneltilme (m. 201)

- Cumhuriyet savcısı, müdafî veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, **tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağırılmış diğer kişilere**, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler.
- Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile **soru yöneltebilir**.
- Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde **sorunun yöneltilmesinin gerekip gerekmediğine, mahkeme başkanı karar verir**. Gerektiğinde ilgililer yeniden soru sorabilir.
- Heyet halinde görev yapan mahkemelerde, **heyeti oluşturan hâkimler**, birinci fıkrada belirtilen kişilere **soru sorabilir**.

Duruşmada Belge Okunması

- Delil türlerinden biri olan belge delilinin duruşmaya dahil edilmesi ancak o belgenin okunması suretiyle olur.
- Okunma ise, belgenin niteliğine göre farklı şekillerde gerçekleşebilir. Örneğın yazılı belge bu yazının okunması, ses içeren belge sesin dinlenmesi, görüntü içeren belge görüntü kaydının izlenmesi suretiyle duruşmaya dahil edilebilir.

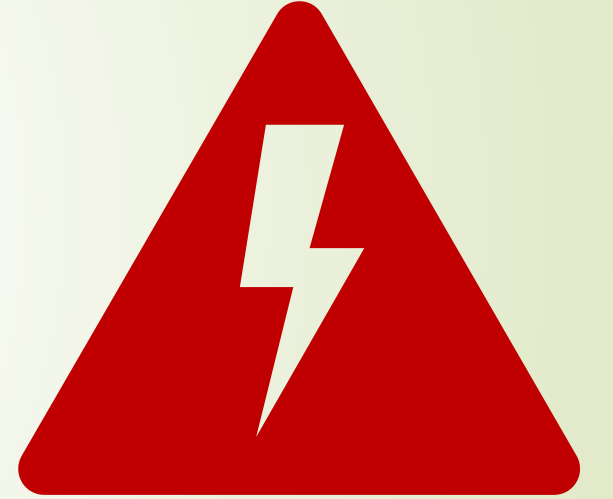

Okunması (Anlatılması) Zorunlu Olan Belgeler

- ❖ NOT: 20.11.2017 tarihli ve 696 sayılı KHK (ve 7079 sayılı Kanun) ile, madde başlığı da dahil olmak üzere m. 209'da geçen «**oku**» kökünden türetilen bütün ibareler «**anlat**» kökü ile başlayan ibarelerle değiştirilmiştir.
- Delil bir yazılı belge ise, bunun duruşmada okunması (anlatılması) gerekir. Böyle bir belgenin okunması, duruşmanın ve delillerin doğrudan doğruya olması prensibinin bir gereğidir.
- Naip veya istinabe yoluyla sorgusu yapılan sanığa ait sorgu tutanakları
- Naip veya istinabe yoluyla dinlenen tanığın ifade tutanakları
- Muayene ve keşif tutanakları gibi delil olarak kullanılacak belgeler
- Adlî sicil özetleri ve sanığın kişisel ve ekonomik durumuna ilişkin bilgilerin yer aldığı belgeler
- **DURUŞMADA ANLATILMASI ZORUNLU OLAN BELGELERDİR** (m. 209)

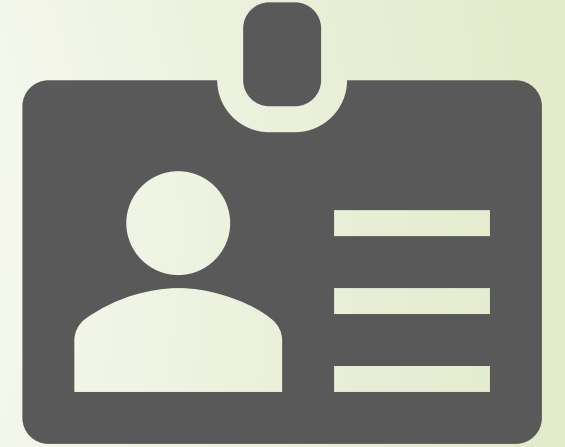
Dikkat Edilecek Hususlar

- CMK m. 180 uyarınca alınmış olan ifadelerin duruşmada anlatılabilmesi için, naip vasıtasıyla veya istinabe yoluyla dinlemeyi gerektiren sebebin duruşma esnasında da devam ediyor olması gerekir.
- Keşif işleminin istinabe yoluyla yaptırılması durumunda da, düzenlenen keşif tutanakları m. 209/1 uyarınca anlatılacaktır.
- CMK m. 209'da, saymak suretiyle belgelerden söz edilmesinin yanı sıra, «gibi» ibaresiyle bu saymanın örnek kabilinden olduğu ve ayrıca «diğer yazılan» dan söz edilmek suretiyle de, kapsamın genişletildiği kabul edilmiştir.
- Belge ve yazının tamamının okunması gerekmekte ise de, delil olmak hususunda önemli olan kısmının okunması zorunludur

Kişisel Verilerin Yer Aldığı Belgeler

- Sanığa veya mağdura ait kişisel verilerin yer aldığı belgelerin, açıkça istemeleri halinde, kapalı oturumda anlatılmasına mahkemece karar verilebilir (m. 209/2).

İlgilinin Dinlenmesi Yerine Belge Okunmasıyla Yetinilebilecek Hâller

❖ **KURAL:** Önceki ifade tutanağının veya yazılı açıklamalarının okunması, duruşmada ilgilinin bizzat dinlenmesi yerine geçemez (m. 210/1).

❖ **İSTİSNALAR:**

- Tanık veya sanığın suç ortağı ölmüş veya akıl hastalığına tutulmuş olur veya bulunduğu yer öğrenilemezse (m. 211/1-a)
- Tanık veya sanığın suç ortağının duruşmada hazır bulunması, hastalık, malûllük veya giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle belli olmayan bir süre için olanaklı değilse (m. 211/1-b)
- İfadesinin önem derecesi itibarıyla tanığın duruşmada hazır bulunması gerekli sayılmıyorsa (m. 211/1-c)
- Soruşturma evresinde veya duruşma hazırlığı devresinde (m.180/2, m. 84/2) naiplik veya istinabe yoluyla «erken dinleme» yapılarak düzenlenen ifade tutanakları (m.211/2)

❖ İSTİSNALAR (devam):

- Duruşmadan bağışık tutulan ve istinabe suretiyle sorgusu yapılan sanığın sorgu tutanağı (m. 196/3).
- Bir açıklamayı ve görüşü içeren resmî belge ve diğer yazılar ve fennî muayene ve doktor raporlarının okunmasından sonra gerekli görülürse belge ve diğer yazılar (m. 214).
- Cumhuriyet savcısı, katılan veya vekili, sanık veya müdafiinin birinci fıkrada belirtilenlerin dışında kalan tutanakların okunmasına birlikte rıza göstermesi (m. 211/2).
- CMK m. 236/2 ve m. 52/3 çerçevesinde soruşturma evresinde ifadesi alınan ve bu ifadesi SEGBİS olarak kaydedilen mağdur çocuğun veya tanığın ifadelerine ilişkin kayıtlar –izlenmek suretiyle–

Duruşmada Dinleme veya Sorgu Yanında Tutanak Okunması

- Kanunda yasaklanan, sadece tanığın dinlenmesi yerine geçmek üzere önceki ifadesinin okunmasıdır. Bu nedenle kendisine ulaşılabilen tanık bizzat dinlenilmek zorundadır.
- Bununla birlikte, tanığın dinlenmesi ve ayrıca önceki yazılı açıklamalarının da okunmak suretiyle yargılamaya dahil edilmeleri mümkündür. Bu şekilde doğrudan ve dolaylı delilleri karşılaştırmak ve güvenilirliklerini belirleyebilmek daha kolay olabilir.
- Sözlü ifade yanında ayrıca tanığın önceki ifade tutanağının veya yazılı beyanlarının da okunması, ancak ifade sahibinin duruşmada hazır bulunması halinde mümkündür.

TANIĞIN Dinlenilmesinin Yanında Tutanağının Okunması Hâlleri

- ❖ Tanık, **bir hususu hatırlayamadığını söylerse** önceki ifadesini içeren tutanağın ilgili kısmı okunarak hatırlamasına yardım edilir (m. 212/1).
- CMK m. 212 bir istisnai hüküm olduğundan, kıyas yoluyla, duruşmada ifadesi alınan kişiye hatırlatmak amacıyla bir başkasına ait tutanak okunamaz.
- Önceki ifadesinden maksat, sadece ceza muhakemesinde alınan değil, hukuk davasında veya resmî bir işlem çerçevesinde alınan tüm ifadelerdir.
- ❖ Tanığın **duruşmadaki ifadesiyle önceki ifadesi arasında çelişki bulunduğunda**, evvelce alınmış ifadesi okunarak çelişkinin giderilmesine çalışılır (m. 212/2).
- Çelişki tanığın önceki ifadesi ile duruşmadaki tanıklığı arasında değil de, duruşma öncesinde verdiği birden çok ifade arasında çıkmışsa, m. 212/2 uygulanmaz.

SANIĞIN Dinlenilmesinin Yanında Tutanağının Okunması Hâlleri

- ❖ **Aralarında çelişki bulunması halinde**; sanığın, **hâkim veya mahkeme huzurunda yaptığı açıklamalar** ile **Cumhuriyet savcısı tarafından alınan** veya **müdafiinin hazır bulunduğu kolluk ifadesi**ne ilişkin tutanaklar duruşmada okunabilir (m. 213).
- Sanığın önceki açıklamalarının mutlaka duruşma dışındaki ve öncesindeki açıklamalar olması gerekmemektedir.
- Önceki açıklamaların, yapılmakta olan ceza muhakemesi çerçevesinde olması şart değildir. Maddede sayılan makamlar huzurunda olmak kaydıyla, başka bir soruşturma veya kovuşturma sırasında yapılmış açıklamalar da olabilir.
- CMK m. 213 bir **«değerlendirme yasağı içermediğinden»**, sanığın ifadesini almış olan **görevli her zaman « tanık » sıfatıyla dinlenebilecektir.**
- **Kolluk tarafından alınmış ifadenin çelişki nedeniyle duruşmada okunabilmesi**, sadece, bu ifade alma işlemi sırasında **müdafi de hazır bulunmuşsa mümkündür** (m.213 ve m. 148/4).

Duruşmada Dinlenilme veya Sorguya ekilme Yanında Tutanak Okunmasını Düzenleyen Hükümlerin Niteliği

- Mahkeme, gerek tanıklar bakımından gerekse sanıklar bakımından **okunma suretiyle duruşmaya taşınmış olan önceki ifadeyi «kanaate ulaşmada»** göz önünde bulundurabilir.
- Okunma suretiyle tutanak içeriği delil ikamesinin konusu olmuştur ve **mahkeme, diğer deliller gibi bunu da serbestçe takdir edecektir.**
- Bununla birlikte, hatırlamasına yardımcı olmak üzere tutanak okunmasına rağmen **tanık olayı hatırlayamamış ve duruşmada bu konuda açıklamada bulunmamışsa,** onun tanıklığını içeren önceki **tutanağın okunması dinleme yerine geçemez** (m. 210/1-son).

Belirti Delillerinin Ortaya Konulması

- «**Beyan delili**» söz konusu olduğunda, beyan sahibinin duruşmada dinlenilmesi veya sorguya çekilmesi; «**belge delili**» söz konusu olduğunda ise bu delilin okunması suretiyle ortaya konulması gerekmektedir.
- Belirti niteliğindeki delillerin duruşmada ortaya konulması ise iki şekilde olabilir:
 1. Duruşma salonu dışında keşif yapılmıştır ve bu keşfin tutanağı duruşmada okunur (m. 209)
 2. Örneğin suçta kullanılan silah gibi, herhangi bir eşya ile ilgili keşif duruşmada salonunda yapılmaktadır ve bu durumda eşya, incelemesi için ilgililere gösterilir.

Delillerin Tartışılması

DEĞİŞMEZ KAİDE

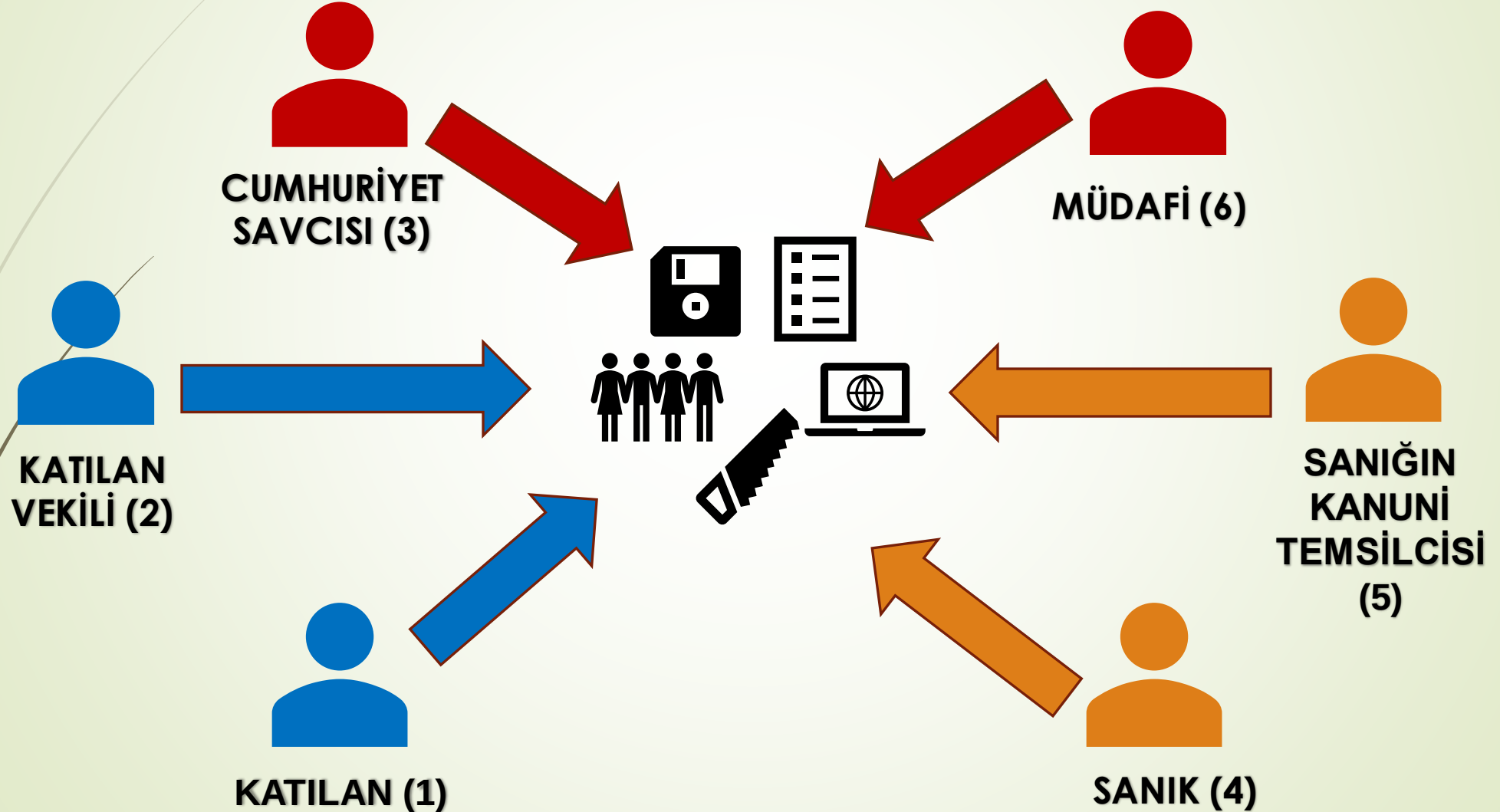
Duruşmaya getirilmemiş ve orada tartışılmamış hiçbir delil hükme esas alınamaz!!! (m. 217/1)

- Duruşmada ortaya konan **bütün delillerin**, yargılama makamı huzurunda önce **TEK TEK**, sona bir **BÜTÜN** olarak tartışılması gerekir.
- **Suç ortağının, tanığın veya bilirkişinin dinlenmesinden ve herhangi bir belgenin okunmasından sonra** bunlara karşı bir diyecekleri olup olmadığı katılana veya vekiline, Cumhuriyet savcısına, sanığa ve müdafiine sorulur (m. 215).
- **Her bir** ilgili kişinin dinlenmesi ya da belgenin okunması suretiyle görüşlerini açıklamak üzere, **ÖNCE İDDİA MAKAMINA SONRA DA SAVUNMA MAKAMINA** söz verilmektedir.

Hüküm Öncesi Son Tartışma

- Her bir delil tek tek ortaya konup tartışıldıktan sonra, ortaya konmuş bulunan BÜTÜN delillerin tartışılması ve son sözlerin söylenmesi gerekmektedir (m. 216).
- Uyuşmazlığın kapsamına ve karmaşıklığına göre, mahkeme bütün delillerin değerlendirilmesine yönelik açıklamalarını yapabilmeleri için taraflara süre verebilir.

Delillerin Tartışılmasında İzlenecek Sıra

Cevap Verme Hakkı

- Cumhuriyet savcısı, katılan veya vekili, sanığın, müdafiinin veya kanunî temsilcisinin açıklamalarına; sanık ve müdafii ya da kanunî temsilcisi de Cumhuriyet savcısının ve katılanın veya vekilinin açıklamalarına cevap verebilir (m. 216/2).

Hükümden önce son söz, hazır bulunan sanığa verilir (m. 216/3).

- Karşılıklı olarak verilen cevaplardan ve delil değerlendirmesinden sonra, hükümden önce son söz **MUTLAKA hazır bulunan sanığa verilir.**
- **Son sözün sanığa verilmemesi**, savunma hakkının kısıtlanması dolayısıyla **«mutlak bozma nedeni» sayılmaktadır** (m. 289/1-h).
- Şayet sanığa son söz verildikten sonra **yeni bir muhakeme işlemi yapılmışsa, tekrar sanığa son söz verilmelidir.**
- Savunma hakkıyla ilgili bu kural aynı şekilde bozmadan **sonraki yargılamada da geçerlidir.**

Tevsii Tahkikat

- Deliller ortaya konup tartışıldıktan sonra da, yeni bir delilin ikamesi talebi söz konusu olabilir.
- **«Tevsii tahkikat»** (soruşturmanın, kovuşturmanın genişletilmesi) talebi olarak adlandırılan bu durumda, **yeni bir delil araştırması ve duruşmaya getirilip tartışılması isteği söz konusudur.**
- Tevsii tahkikat talebi kabul edildiğinde, herhangi bir **delilin ortaya konulması ve tartışılması için geçerli olan usul AYNEN** burada da uygulanır.
- Bunun sonunda da **son sözün yine sanığa verilmesi gerekir** (m. 216/3).

Hüküm verilmeden önce suç niteliği değişirse nasıl bir yol izlenmelidir

- Yargılamanın maddi bakımdan çerçevesi «**iddianameye**» göre belirlenir.
- Hüküm, ancak **iddianamede unsurları gösterilen suça ilişkin fiil ve faili hakkında** verilir (m. 225/1). Bununla birlikte, **mahkeme, fiilin nitelendirilmesinde iddia ve savunmalarla bağlı değildir** (m. 225/2).
- Delillerin ortaya konulması ve tartışılması sırasında veya sonrasında suçun hukuki niteliğinin değişmesi durumunda, bu yeni duruma göre savunmasını yapabilmesi için **savunma makamına «süre verilmesi» gerekmektedir «EK SAVUNMA HAKKI».**

Hangi Hâllerde Ek Savunma Hakkı Verilecektir

- Sanık, suçun hukukî niteliğinin değişmesinden önce haber verilip de savunmasını yapabilecek bir hâlde bulundurulmadıkça, iddianamede kanunî unsurları gösterilen suçun değindiği kanun hükmünden başkasıyla mahkûm edilemez (m. 226/1).
- Cezanın artırılmasını veya cezaya ek olarak güvenlik tedbirlerinin uygulanmasını gerektirecek hâller, ilk defa duruşma sırasında ortaya çıktığında aynı hüküm uygulanır (m. 226/2).

Duruşma Tutanağı (m. 219 – 222)

- Duruşma için tutanak tutulur. Tutanak, mahkeme başkanı veya hâkim ile zabıt kâtibi tarafından imzalanır.
- Duruşmada yapılan işlemlerin teknik araçlarla kayda alınması halinde, bu kayıtlar vakit geçirilmeksizin yazılı tutanağa dönüştürülerek mahkeme başkanı veya hâkim ile zabıt kâtibi tarafından imzalanır.
- Mahkeme başkanının mazereti bulunursa tutanak, üyelerin en kıdemlisi tarafından imzalanır.

Duruşma Tutanağının İçeriği

► Duruşma tutanağının **«başlığında»** şu hususlara yer verilir:

- a) Duruşmanın yapıldığı mahkemenin adı
- b) Oturum tarihleri
- c) Hâkimin, Cumhuriyet savcısının ve zabıt kâtibinin adı ve soyadı

► Duruşma tutanağının **«içeriğinde»** şu hususlara yer verilir:

- a) Oturumlara katılan sanığın, müdafiin, katılanın, vekilinin, kanunî temsilcisinin, bilirkişinin, tercümanın, teknik danışmanın adı ve soyadı
- b) Duruşmanın seyrini ve sonuçlarını yansıtan ve yargılama usulünün bütün temel kurallarına uyulduğunu gösteren unsurlar
- c) Sanık açıklamaları
- d) Tanık ifadeleri
- e) Bilirkişi ve teknik danışman açıklamaları
- f) Okunan veya okunmasından vazgeçilen belge ve yazılar
- g) İstemler, reddi halinde gerekçesi
- h) Verilen kararlar
- i) Hüküm

Özel İspat Kuralı

- Duruşmanın nasıl yapıldığı, kanunda belirtilen usul ve esaslara uygun olarak yapılıp yapılmadığı, **ancak tutanakla ispat olunabilir** (m. 222).
- Tutanağa karşı yalnız **sahtecilik iddiası yöneltilebilir** (m. 222).

Hüküm Verme (Duruşmadan Sonuç Çıkarma)

- Duruşmanın **sona erdiği açıklandıktan sonra** hüküm verilir (m. 223).
- Hâkim, kararını ancak **duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir**. Bu deliller **hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe** takdir edilir (m. 217/1).
- **Hüküm verecek olan hakimlerin delillerle ilişkin kuran hakimler olması gerekir.** Bu hakimlerin bazısının yargılama ve hüküm sırasında hazır bulunamayacağı düşüncesiyle, **«yedek hakim» bulundurulması esası kabul edilmiştir** (m. 188/3).
- Hakim tek bilgi edinme kaynağı, alanı, adresi «duruşma»dır (m. 217/1). Buna karşılık, **«herkesçe bilinen hususların»** duruşmada tartışılması her zaman gerekmez ve hükümde kullanılmalarına bir engel bulunmamaktadır.
- Hakim sahip olduğu birtakım dosya dışı bilgiler, ancak, aynı zamanda herkesçe bilinen husus kapsamında olmak kaydıyla hükümde kullanılabilir.

Hükmün Müzakeresi ve Oylanması

- Heyet halinde çalışan mahkemelerde hükmün müzakeresi ve oylanması gerekmektedir.
- Müzakerede ancak **karara ve hükme katılacak hâkimler** bulunur (m. 227/1). Cumhuriyet savcılarının kararın müzakeresi sırasında hazır bulunmaları mutlak surette yasaklanmıştır.
- Müzakereyi yönetme, düzenini sağlama ve çözümlenecek sorunları belirleyip sıraya koyma görevi «**mahkeme başkanına**» aittir (m. 228).
- **Hükmün konusu**, iddianamede unsurları gösterilen suçla ilişkin « **fiil** » ve « **fail** »dir.
- **Kamu davasının konusu ile hükmün konusu «maddi olay» bakımından aynıdır.** Mahkeme, fiilin nitelendirilmesinde iddia ve savunmalarla bağlı değildir; **aynı fiili başka şekilde yorumlayabilir** (m. 225).

Oyların Toplanması Nasıl Yapılır

- Mahkeme başkanı, kıdemsiz üyeden başlayarak oyları **ayrı ayrı** toplar ve en sonra kendi oyunu verir (m. 229/1).
- Mahkeme başkan ve üyelerinden hiçbiri herhangi bir konu veya sorun üzerinde azınlıkta kaldığını ileri sürerek oylamaya katılmaktan çekinemez (m. 229/2).
- Oylar dağılırsa sanığın en çok aleyhine olan oy, çoğunluk meydana gelinceye kadar kendisine daha yakın olan oya eklenir (m. 229/3).
- Karşı oy varsa, karşı oy ve gerekçesi de hükümde yer alacaktır (m. 224/2).
- **Hükümde yer alan her bir husus ayrı ayrı müzakere edilip** oylanacaktır; tüm hususların **«topancı» bir yaklaşımla ortak bir oylamaya tabi tutulması mümkün değildir.**
- Hüküm oybirliği veya oyçokluğu ile verilir (m. 224/1).

**Hüküm
Çeşitleri
(m.
223/1).**

Beraat

Ceza Verilmesine Yer Olmadığı

Mahkumiyet

Güvenlik Tedbiri

Davanın Reddi

Düşme

**Beraat
hükmü
gerektiren
hâller
(m. 223/2)**

Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması (a)

Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması (b)

Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması (c)

Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması (d)

Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması (e)

**Ceza
Verilmesine
Yer
Olmadığı
Hükmü
Gerektiren
Hâller (m.
223/3)**

Yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hali ya da geçici nedenlerin bulunması

Yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi

Meşru savunmada sınırın heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması

Kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi,

**Ceza
Verilmesine
Yer
Olmadığı
Hükmü
Gerektiren
Hâller (m.
223/4)**

Etkin pişmanlık hâlinin varlığı

Şahsî cezasızlık sebebinin varlığı

Karşılıklı hakaret (TCK m. 129/3)

İşlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı

Mahkumiyet Hükümü

- ➡ Yüklenen suçtu işlediğinin **sabit olması halinde**, sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilir (m. 223/5).

Davanın Reddi

- ➔ Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için **önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa** davanın reddine karar verilir (m. 223/7).

Davanın Düşmesi

- TCK'da öngörülen **düşme sebeplerinin varlığı** (sanığın ölümü, genel af, dava zamanaşımı gibi) ya da **soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması** hallerinde, **«davanın düşmesine»** karar verilir (m. 223/8).
- Soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şartı bağlı tutulmuş olup **da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa**; gerçekleşmesini beklemek üzere, **«durma kararı»** verilir. Bu karara itiraz edilebilir (m. 223/8).
- «Derhâl» beraat kararı verilebilecek hâllerde **durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez** (m. 223/9).

- Adlî yargı dışındaki bir yargı merciine yönelik **görevsizlik kararı** kanun yolu bakımından hüküm sayılır (m. 223/10).

Hükmün gerekçesi ve hüküm fıkrasının içereceği hususlar

❖ Hükmün başına, "**Türk Milleti adına**" verildiği yazılır.

➡ Hükmün başında bulunacak bilgiler şunlardır:

a) Hükmü veren mahkemenin adı

b) Hükmü veren mahkeme başkanının ve üyelerinin veya hâkimin, Cumhuriyet savcısının ve zabıt kâtibinin, katılanın, mağdurun, vekilinin, kanunî temsilcisinin ve müdafiin adı ve soyadı ile sanığın açık kimliği

c) Beraat kararı dışında, suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi

d) Sanığın gözaltında veya tutuklu kaldığı tarih ve süre ile halen tutuklu olup olmadığı

Hüküm Fıkrası (m. 223/6)

➡ Hüküm fıkrasında bulunması gereken bilgiler şunlardır:

1. 223. maddeye göre verilen kararın ne olduğu
2. Uygulanan kanun maddeleri
3. Verilen ceza miktarı
4. Kanun yollarına başvurma ve tazminat isteme olanağının bulunup bulunmadığı
5. Başvuru olanağı varsa süresi ve mercii

Hükmün gerekçeli olması bir «anayasal» zorunluluktur (AY m. 141/3)

- Hâkim ve mahkemelerin her türlü kararı, karşı oy dahil, gerekçeli olarak yazılır (m. 34/2). Keza karşı oya tutanakta yer verilir; gerekçesi de tutanakta gösterilir (m. 224/2).
- Hükmün kanunun (m. 230) öngördüğü şekilde gerekçe içermemesi hukuka kesin aykırılık hali olarak kabul edilmektedir (m. 289/1-g).
- Hükümde gerekçe «keyfiliği önlemek», « tarafları tatmin etmek » ve « denetim imkanı sağlamak » bakımından önemlidir.

Mahkûmiyet Hükümünün Gerekçesi (m. 230/1)

➤ Mahkûmiyet hükmünün gerekçesinde aşağıdaki hususlar gösterilir:

a) İddia ve savunmada ileri sürülen görüşler

b) Delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi, hükme esas alınan ve reddedilen delillerin belirtilmesi; bu kapsamda dosya içerisinde bulunan ve hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin ayrıca ve açıkça gösterilmesi

c) Ulaşılan kanaat, sanığın suç oluşturduğu sabit görülen fiili ve bunun nitelendirilmesi; bu hususta ileri sürülen istemleri de dikkate alarak, Türk Ceza Kanununun 61 ve 62 nci maddelerinde belirlenen sıra ve esaslara göre cezanın belirlenmesi; yine aynı Kanunun 53 ve devamı maddelerine göre, cezaya mahkûmiyet yerine veya cezanın yanı sıra uygulanacak güvenlik tedbirinin belirlenmesi

d) Cezanın ertelenmesine, hapis cezasının adlî para cezasına veya tedbirlerden birine çevrilmesine veya ek güvenlik tedbirlerinin uygulanmasına veya bu hususlara ilişkin istemlerin kabul veya reddine ait dayanaklar

Beraat Hükmünün Gerekçesi

- ➡ Beraat hükmünün gerekçesinde, 223. maddenin 2. fıkrasında belirtilen hallerden hangisine dayanıldığıının gösterilmesi gerekir (m. 230/2).

Ceza Verilmesine Yer Olmadığı Hükmünün Gerekçesi

- Ceza verilmesine yer olmadığına dair kararın gerekçesinde, 223. maddenin 3. ve 4. fıkralarında belirtilen hallerden hangisine dayanıldığıının gösterilmesi gerekir (m. 230/3).

Hükmün Açıklanması

- Duruşma sonunda, m. 232'de belirtilen esaslara göre duruşma tutanağına geçirilen **hüküm fıkrası** okunarak gerekçesi **«ana çizgileriyle»** anlatılır (m. 231/1).

Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması (HAGB)

-
- Kanun bazı durumlarda, hakkında mahkumiyet hükmü verilmesi gereken sanık hakkında, hükmün hemen açıklanarak infaz edilmesini istememektedir.
 - Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilecek hallerde, sanığın suçu işlediği sabit görülmüş ve bu nedenle hakkında bir cezaya hükmolunmuştur. Ancak verilmiş olan mahkumiyet hükmü, kendisine bağlanan hukuki sonuçları doğurmamaktadır.
 - HAGB kararı verilebilmesi için, bir mahkumiyet hükmünün kurulmuş olması gerekir. Bu anlamda, HAGB, ancak duruşma sonunda ve mahkumiyet hükmü kurulduktan sonra verilebilecek bir karardır.

HAGB'nin Şartları Nelerdir

- Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezasına hükmedilmesi (m. 231/5)
- Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması (m. 231/6-a)
- Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması (m. 231/6-b)
- Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi (m. 231/6-c)
- Sanığın kabul etmesi (m. 231/6)

Kurulan Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına Karar Verilmesi

- HAGB demek, kurulan hükmün «gizli» tutulması anlamına gelmemektedir. HAGB, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmamasını ifade etmektedir (m. 231/5-son).
- HAGB verilmesi durumunda, mahkum olunan hapis cezası ertelenemez ve kısa süreli olması halinde seçenek yaptırımlara çevrilemez (m. 231/7).
- Somut olayda sanığa yüklenen suç sabit görüldüğü için hakkında hapis veya adli para cezasına mahkumiyet yönünde hüküm kurulduktan sonra, koşullarının varlığı halinde, mahkeme bu mahkumiyet hükmü ile ilgili olarak «ayrıca» HAGB kararı verecektir.

HAGB'nin Sonuçları Nelerdir

- Hükümün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükümün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder (m. 231/5-son).
- Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde sanık, 5 yıl süreyle denetim süresine tâbi tutulur (m. 231/8). Suça sürüklenen çocuklar bakımından bu süre 3 yıldır (ÇKK m. 23).
- Denetim süresi içinde dava zamanaşımı durur (m. 231/8).
- Denetim süresi içinde bir yıldan fazla olmamak üzere mahkemenin belirleyeceği süreyle, m. 231/8 uyarınca sanık hakkında denetimli serbestlik tedbiri kararı verilebilir.
- Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülöklere uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir (m. 231/10).

Denetim Süresi İçinde Yükümlülüklerle Uyulmadığı Takdirde Ne Yapılır

- Sanığın denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar (m. 231/11).
- Ancak mahkeme, kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getiremeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da koşullarının varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü kurabilir (m. 231/11).

HAGB Kararına İtiraz

- Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararına **itiraz edilebilir** (m. 231/12).
- İtiraz merci, itiraza ilişkin değerlendirmesini **«dosya üzerinden»** yapacaktır.
- İtiraz merci, **sadece m. 231'deki koşulların gerçekleşip gerçekleşmediği hususuyla sınırlı bir inceleme yapmayacaktır.** Bu anlamda, itiraz merci, HAGB incelemesi sırasında **«sübuta» ilişkin değerlendirme de yapabilecektir.**
- İtiraz merci, HAGB kararının hukuku aykırı olduğuna karar verirse, **HAGB kararını kaldıracaktır.**